

Hvem er de unge, der ikke kan komme på STX og HHX efter reformen – og hvordan går det dem i dag?

Anders Hjorth-Trolle er ph.d. i sociologi og forsker hos ROCKWOOL Fonden. Han arbejder særligt med ulighed, social mobilitet og uddannelsesforskning og har gennem en række analyser undersøgt mulige konsekvenser af reformen af ungdomsuddannelserne. Her er de vigtigste tal.

9.700

"Vi har kigget på alle elever, der startede på de treårige gymnasieuddannelser i 2023, og regnet på, hvor mange som ikke ville komme ind, hvis vi erstatter det nuværende adgangskrav med et karakterkrav på seks. Det er knapt 10.000 elever. Det er mange. Det svarer til 23 procent af dem, der kommer ind på gymnasiet i dag. Så hvis vi forestiller os en gymnasieklasse, vil hver fjerde eller femte elev ikke kunne sidde der i fremtiden."

"Zoomer vi ind og ser på bestemte grupper af elever, som startede på en gymnasial uddannelse i 2023, og på, hvor stor en andel af dem, der med det nye karakterkrav, ikke ville kunne komme ind, så ser vi, at karakterkravet rammer drenge, elever med ikke-vestlig baggrund og elever fra uddannelsesfremmede hjem forholdsvis hårdere end andre elever."

Drenges rammer 1,4 gange hårdere end piger

"Af alle de drenge, der i 2023 startede på en gymnasial uddannelse, vil cirka 28 procent ikke komme ind med det nye krav. For piger er tallet 19 procent. Det svarer til, at kravet rammer drenge 1,4 gange hårdere, end det rammer piger."

Elever med ikke-vestlig baggrund rammes dobbelt så hårdt

"40 procent af de elever med ikke-vestlig baggrund, der startede på en gymnasial uddannelse i 2023, vil ikke kunne komme ind med det hævede karakterkrav. Det gælder for 20 procent af alle andre elever. Elever med ikke-vestlig baggrund rammes altså dobbelt så hårdt."

44 procent af uddannelsesfremmede elever

"Karakterkravet rammer elever, hvis forældre har en lav uddannelse, dobbelt så hårdt, simpelthen fordi de elever ofte har lavere karakterer. 44 procent af de uddannelsesfremmede elever, der i dag går på gymnasiet, vil blive ramt. Det gælder for 22 procent af de elever, hvis forældre har en kompetencegivende uddannelse."

Geografisk ulighed

"Et øget adgangskrav vil også bide noget hårdere i udkantskommunerne end i bykommunerne. Simpelthen fordi de unge i byerne får højere karakterer. Årsagen er en lang sociologisk historie om forældre, ressourcestærke miljøer og social adgang til uddannelse. De kommuner, hvor flest unge vil blive ramt af adgangskravet, er samtidig de kommuner, hvor færrest i forvejen tager på gymnasiet. Hver tredje elev på Lolland vil ikke kunne komme på STX og HHX, mens det samme kun gælder hver ottende elev i Gentofte. På den måde kan vi sagtens sige, at vi får øget den geografiske ulighed i adgangen til STX eller HHX."

"Men nu taler vi rigtig meget om det, de unge mister, og ikke om det, de får – nemlig den nye EPX. Det kan sagtens blive federe at være ung på Lolland efter reformen. Men hvis EPX bliver en – for nu at bruge fagtermen – fis i en hornlygte, så bliver det kun mere nederen at bo på Lolland som ung."

Drenges og indvandrere bliver ramt hårdst, når mundtlig engelsk ikke længere tæller med

"Nu har man truffet et valg om, at mundtlig engelsk ikke skal være lovbunden prøve længere. Så den karakter skal ikke tælle med. Når vi ikke tæller elevernes mundtlig engelsk-karakter med længere, bliver drengene ramt næsten tre gange hårdere end pigerne, nemlig 2,8 gange hårdere, og indvandrerne og efterkommere bliver ramt 2,6 gange hårdere end etniske danskere i forhold til at opnå et karaktergennemsnit på 6. Det gør de dels, fordi mundtlig engelsk er deres stærkeste fag, men også, fordi de grupper mest ligger nede omkring 5-6 i karaktergennemsnit og er på vippen til at komme ind eller ud."

Elever med et snit på 5

"Unge med en snit på 5 fra folkeskolen vil ikke kunne komme ind på STX og HHX efter 2030 efter den nye regel. Af de elever, der i dag starter på en gymnasial uddannelse med et gennemsnit på 5, ved vi, at 70 procent af dem ender med en studentereksamen. Og af de 70 procent går cirka 70 procent videre og får en videregående uddannelse. Så vi ender med, at omtrent halvdelen af dem, som i dag starter med karakterer omkring 5, ender med en videregående uddannelse. Det kan være alle typer af uddannelse, der kræver en studentereksamen."

Late bloomere og mønsterbrydere

Hvordan klarer eleverne, der har et snit på under 6 med fra folkeskolen, sig rent karaktermæssigt på de gymnasiale uddannelser? Det har Anders Hjorth-Trolle og Rockwool Fonden ikke selv undersøgt, men han henviser til en rapport fra DEA, 2024: *Karakterkrav på gymnasiale uddannelser – holdninger og perspektiver*.

Her fremgår det, at mellem 20-25 procent af eleverne med et snit på under 6 fra folkeskolen opnår et karaktersnit på 6 eller over i gymnasiet. Kun ganske få elever formår at løfte deres snit til over 8. I 2023 var det 3 procent.

"Det er altid et trade-off. Vil vi drive en gymnasieskole, der får hele talentmassen med og giver chancen til alle potentielle *late bloomers* og mønsterbrydere, som måske først blomstrer op og finder deres vej i gymnasiet? Velvidende at 75-80 procent af

de elever, der i dag har under 6 i gennemsnit fra folkeskolen, også ender med et snit på under 6 i gymnasiet – og måske havde fået mere ud af at gå på en anden ungdomsuddannelse. Det vil altid være en afvejning, for det koster mange penge at give alle chancen. Og det koster måske også på fagligheden."

Styrker klasseskel?

"Hvis vi udelukkende ser på STX og HHX, er billedet rimelig entydigt. Med det øgede karakterkrav får vi forstærket nogle allerede eksisterende skel mellem elever, og det bliver sværere at være mønsterbryder. Karakterkravet kommer til at øge uligheden mellem dem, der kan få den slags gymnasiale uddannelse, og dem, der ikke kan få den slags uddannelse. Og det har også en kæmpe geografisk dimension. Det betyder, at gymnasierne vil blive mere homogene. Altså, de kommer ikke til at være lige så blandede med hensyn til køn, men mest af alt bliver de også mindre blandede med hensyn til etnicitet og socialøkonomisk baggrund."

Men øges ligheden måske samlet set?

"EPX'en er den helt store joker. For reformen kan samlet set godt sænke uligheden, fordi der også kommer noget andet, nemlig EPX'en. Man kan sagtens forestille sig, at masser af unge, som efter reformen ikke kan komme på STX eller HHX, måske higer efter sådan et EPX-agtigt tilbud. Og måske ville de ellers ikke have fået nogen uddannelse. For unge på 16 år er ikke klar til at vælge, om de skal være plastsvejser eller malere. Men nu kan de faktisk tage en EPX, som ikke giver dem oldtidskundskab, dansk på højniveau og højskolesang lige i hovedet, men hvor de også kan arbejde med hænderne, indtil de finder deres rette hylde. Og have et ungdomsliv imens. Det kan jeg godt se noget ræson i. Om det kommer til at virke, vil vi få at se. Men hvis det virker, og hvis det virker så godt, som de håber på, er der ikke noget, som tilsiger, at reformen skulle skabe mere ulighed i uddannelse samlet set." ●